

มติ สมัชชาปฏิรูปเฉพาะประเด็น

เรื่อง “การปฏิรูปกองทุนยุติธรรม เพื่อการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม”

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ ห้องมิราเคิลแกรนด์ ซี โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น

สมัชชาปฏิรูปเฉพาะประเด็น เรื่อง “การปฏิรูปกองทุนยุติธรรม เพื่อการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม” ได้พิจารณาเอกสารหลักสมัชชาปฏิรูปเฉพาะประเด็นและร่วมอภิปราย

ยืนยัน ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ต้องได้รับการคุ้มครอง และมีการรับรองไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวดที่ ๓ ว่าด้วย “สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย” และรัฐมีหน้าที่ในการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และดำเนินการใดๆ เพื่อเป็นการประกันสิทธิของประชาชนตามที่ได้บัญญัติไว้

กังวล ว่า ในทางปฏิบัติ ยังคงมีอุปสรรคในการที่ประชาชนจะได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มีประชาชนเป็นจำนวนมากที่ถูกดำเนินคดีอย่างไม่เป็นธรรม และไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง มีกระบวนการและแบบแผนที่ซับซ้อน ยากแก่ประชาชนทั่วไปจะเข้าใจ และมักเสียเปรียบแก่คู่กรณีที่มีทรัพยากรเหนือกว่าในการแสวงหาความยุติธรรม ทั้งยังประสบกับปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งในด้านกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และนโยบายของรัฐที่ก่อให้เกิด ความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคม

ชื่นชม ว่า ที่ผ่านมามีหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระ หน่วยงานเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างกลไกสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดปัญหา ซึ่งรวมถึงการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และมีกลไกที่เป็นประโยชน์อย่างสำคัญ ได้แก่ กองทุนยุติธรรม

รับทราบ ว่า รัฐบาลได้ระบุถึงแนวนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการปรับปรุงระบบการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมให้เข้าถึงความเป็นธรรมได้ง่าย รวดเร็ว ทั้งการช่วยเหลือด้านกฎหมาย โดยส่งเสริมกองทุนยุติธรรมเพื่อการคุ้มครองช่วยเหลือคนจนและคนด้อยโอกาส

ตระหนัก ว่า ในขณะที่กองทุนยุติธรรมจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านการปฏิบัติงานที่ยังไม่ครอบคลุมต่อความเดือดร้อนของประชาชน การช่วยเหลือที่ยังไม่ทั่วถึง ความเป็นอิสระ และงบประมาณจัดสรรอันจำกัดที่จะส่งผลไปสู่ความยั่งยืนของกองทุน จึงมีความจำเป็นในการแก้ไขระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยเรื่องกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กองทุนสามารถช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและเยียวยาแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงยั่งยืนและสร้างประโยชน์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

ยืนยัน มติสมัชชาปฏิรูประดับชาติ ครั้งที่ ๑ ที่เสนอให้รัฐให้ออกพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม และพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยให้มีกลไกการพิจารณาที่มีความเป็นอิสระ ยึดหยุ่น คล่องตัว ประชาชนเข้าถึงง่ายและมีทรัพยากรเพียงพอ และปรับปรุงวิธีการ รวมทั้งขั้นตอนในการให้ความช่วยเหลือ

จึงมีมติ เพื่อการปฏิรูปกองทุนยุติธรรม ดังต่อไปนี้

๑. สนับสนุนร่างพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ฉบับภาคประชาชน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑.๑ ยกระดับจากระเบียบกระทรวงเป็นพระราชบัญญัติ โดยให้กองทุนยุติธรรมมีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นอิสระ และสามารถรับช่วงสิทธิเพื่อไต่เบียดกับผู้สมควรรับผิดชอบทั้งหมดในความผิดอย่างแท้จริง รวมทั้งจากความผิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

๑.๒ คณะกรรมการของกองทุนต้องประกอบด้วยตัวแทนจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาชน ในสัดส่วนที่เท่าเทียมกันเพื่อให้การพิจารณาช่วยเหลือเป็นไปอย่างโปร่งใส โดยผู้แทนจากภาคประชาชนให้มีที่มาจากกลไกการคัดสรรของภาคประชาชน และให้คณะกรรมการของกองทุนที่ได้รับการแต่งตั้งแล้วมีหน้าที่เลือกตั้งประธานและรองประธานจากคณะกรรมการกองทุนนั้น

๑.๓ สร้างความยั่งยืนทางการเงินโดยการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น นอกจากการใช้งบประมาณแผ่นดินที่ได้รับการจัดสรรโดยรัฐแล้ว ยังมีแหล่งรายได้อื่นๆ ที่มีศักยภาพ และมีความเชื่อมโยงกับกองทุนยุติธรรม โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “เจ็ลี่ยทุกข์-เจ็ลี่ยสุขในสังคม” เป็นสำคัญ

๑.๔ ขยายภารกิจของกองทุนยุติธรรม นอกเหนือจากการสนับสนุนด้านการเงินหรือค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน และผู้ด้อยโอกาสในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนแล้ว ให้เป็นแหล่งเงินทุนในการเยียวยาผู้เสียหายหรือจำเลยที่ถูกยกฟ้องคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ รวมถึงให้กองทุนมีบทบาทในการสนับสนุนด้านการศึกษาและพัฒนากระบวนการยุติธรรมด้วย

๑.๕ นอกจากภารกิจตามข้อ ๑.๔ แล้ว ให้กองทุนมีหน้าที่ในเบื้องต้นในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายที่เกิดจากการกระทำของรัฐ ตามที่ศาลได้พิพากษาพิพากษาว่าเป็นผู้เสียหายด้วย

๒. สนับสนุนให้ภาคประชาสังคมและประชาชนร่วมเข้าชื่อเสนอกฎหมายในการสนับสนุน “ร่างพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ฉบับภาคประชาชน” ซึ่งเป็นสิทธิของชนชาวไทย ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๖๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๓. รับทราบว่าการทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเสนอ “ร่างพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ฉบับกระทรวงยุติธรรม” และเรียกร้องให้ การทรวงยุติธรรมดำเนินการปรับปรุง “ร่างพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ฉบับกระทรวงยุติธรรม” ให้สอดคล้องกับมติสมัชชาปฏิรูประดับชาติครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔

๔. ขอให้สำนักงานปฏิรูปรายงานการดำเนินการในการประชุมสมัชชาปฏิรูประดับชาติ ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๖